

ČTVRTLETNÍK

ZIMA 2022/2023

PROPAMÁTKY

Postupnými kroky k cíli

ROZHOVOR S RESTAURÁTORY ŠÁRKOU A PETREM BERGEROVÝMI
REKONSTRUKCE WENKOVA DOMU V JAROMĚŘI
PROJEKT CISTERCIÁCKÉ KRAJINY

Tomáš Kubelka

ÚVODEM

Památky. Jedno slovo, mnoho významů i úhlů pohledu. Jinak ji vnímá historik, architekt, úředník, právník, duchovní, umělec... vlastně každý člověk. Někdo vidí stavbu, jiný předmět, další něco nehmotného. Jsou lidé, kteří památky milují, stejně jako ti, pro které je to pojem snad až negativní. Ať už máme názor jakýkoli, je dobré o něm umět mluvit. Protože i rozdílné pohledy nás mohou obohatit nebo jen přimět k zamyšlení.

O to se snažíme i v našem časopisu. Poukazovat na různorodost kulturního dědictví. V nedávné době jsem si to uvědomil hned několikrát. Měl jsem tu čest se zúčastnit jak evropského vyhlášení ocenění European Heritage Awards, tak i národní soutěže Patrimonium pro futuro. Nástěnné malby, železniční vůz, tovární komíny, ale také kroje nebo cesta v horách. I takové jsou hodnoty hodné zachování pro budoucí generace. Je třeba na ně poukazovat a umět je chránit. Nově také stavbu a plavení vorů po řekách, které je od konce roku 2022 zařazeno na Seznam nehmotného kulturního dědictví lidstva UNESCO.

Važme si našich památek.

Aleš Kozák

DOPORUČUJEME

NOVĚ ZAPSANÉ PAMÁTKY

V letošním třetím čtvrtletí přibýlo do evidence Národního památkového ústavu více než 10 nemovitých kulturních památek. Ministerstvo kultury za ně prohlásilo mimo jiné hrobky rodiny Johanna Schichta v Ústí nad Labem-Střekově a v Krásném Březně, usedlost v Zálužicích, venkovský dům v Kleštěnicích a kamenný mostek v Kuksu. Památkami se také například staly Pfefferkornova vila v Hostinném,

Wikimedia Commons: Dalibor, CC-BY-SA 4.0

návesní kaple v Herbertově, lovecký zámek Liščí kámen v Krásném Lese nebo křížová cesta v Kvasicích.

DVOULETÝ PAMÁTKÁŘSKÝ KURZ

Úředníkům státní správy v odborech památkové péče, projektantům, restaurátorům, zaměstnancům firem restaurujících nemovité památky, ale také zájemcům z řad laické veřejnosti

nebo pracovníkům Národního památkového ústavu je určen další ročník dvouletého kurzu památkové péče. Začíná už 24. ledna 2023. Bližší informace k přihláškám i průběhu kurzu podá Hana Řezníčková z oddělení dalšího vzdělávání při generálním ředitelství Národního památkového ústavu v Praze.

www.npu.cz

MÁ VLAST CESTAMI PROMĚN

Máte ve svém okolí povedenou rekonstrukci nebo úpravu krajiny? Pochlubte se v 15. ročníku výstavy Má vlast cestami proměn a inspiруйте ostatní. Přihlášky od měst, obcí, organizací, firem i majitelů

proměněných objektů lze podávat do 31. ledna 2023 nebo do naplnění kapacity výstavy. Jeden plakát prezentuje jedno proměněné místo. Proměny mohou být staré až 10 let. 15. ročník bude zahájen v červnu 2023 v Praze, poté bude výstava putovat rok po republice. www.cestamipromen.cz/prihlasis-promenu

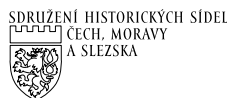
KRAJINA SÍDLA PAMÁTKY 2023

Fakulta stavební Vysokého učení technického v Brně pořádá ve středu 19. dubna 2023 první ročník mezinárodní konference věnované tématům krajiny, sídel a památek. Zabývat se bude symbiózou mezi kulturní kra-

jinou, lidskými sídly a památkovým fondem – tedy kulturně-historickou i přírodní stopou, které překaly do dnešních dnů. Svým zaměřením navazuje na závěry mezinárodního kolokvia 2022. Autorské příspěvky budou publikovány ve sborníku konference s názvem Prostor pro život. www.krajinasilapamatky.cz

SPOLUPRACUJEME

ČASOPIS PROPAMÁTKY VYDÁVÁ OD ROKU 2012 INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU – NEZISKOVÁ ORGANIZACE, KTERÁ POMÁHÁ ŠÍŘIT OSVĚTU A PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE V PÉČI O PAMÁTKY. REDAKCE DLOUHODOBĚ SPOLUPRACUJE S ŘADOU VÝZNAMNÝCH OBOROVÝCH ORGANIZACÍ:

ZRESTAUROVANÝ MLÝN

PŮVODNÍ STAV MLÝNA BYL TRISTNÍ.

ROZHOVOR SE ŠÁRKOU A PETREM BERGEROVÝMI

Od fragmentů k unikátu

Úkolů a výzev, které dosud neřešili, se nezaleknou a naopak jim jdou vstříc bok po boku nejen jako manželé, ale především jako odborní restaurátoři. Díky svému umu, preciznosti a spolupráci s dalšími odborníky se zasloužili o zachování Velkého svitavského mechanického betléma.

Po 10 letech intenzivní a důkladné restaurátorské práce jste společně dorazili do cíle a svitavský betlém se představil veřejnosti. Povězte nám příběh té dlouhé cesty.

PB: S betlémem – tedy s jeho malou vystavenou částí – jsme se poprvé potkali vlastně náhodou, když jsme pro tamní městské muzeum restaurovali obraz madony. Od prvního okamžiku nám bylo jasné, že jde o mimořádný soubor s fascinující minulostí, která v sobě odráží složitou novodobou historii města Svitavy. Když nás Blanka Čuhelová, tehdejší ředitelka muzea, seznámila se snahou dostat zpět do

Svitav celý betlém a rehabilitovat ho, neváhali jsme ani na okamžik a rádi jsme se stali členy týmu. Začalo to tím, že jsme vypracovali odborné stanovisko, které se stalo součástí žádosti o zařazení betléma do seznamu kulturních památek. Prohlášení za památku se povedlo, betlém se vrátil „domů“, a tak se začal formovat plán na jeho obnovu. Přiznáváme, že když jsme viděli těch více než 80 krabic od banánů plných stovek špinavých a různě rozlámaných staveb, nekompletních figurek, ovcí a několik krabic jen neidentifikovatelných fragmentů, nebylo možné si ani představit, co z toho nakonec vzejde. Začali jsme restaurovat dáliny, obrazy, které tvoří pozadí betléma, a spolu s pracovníky muzea jsme pro první restaurování vybrali pět „vzorových“ figurek různého provedení a jako zástupce architektury dva sloupky. Tak jsme začali od těch jednodušších úkolů a postupně jsme se dobrali až k nejsložitějším výzvám, jimiž byly velmi poškozené velké stavby.

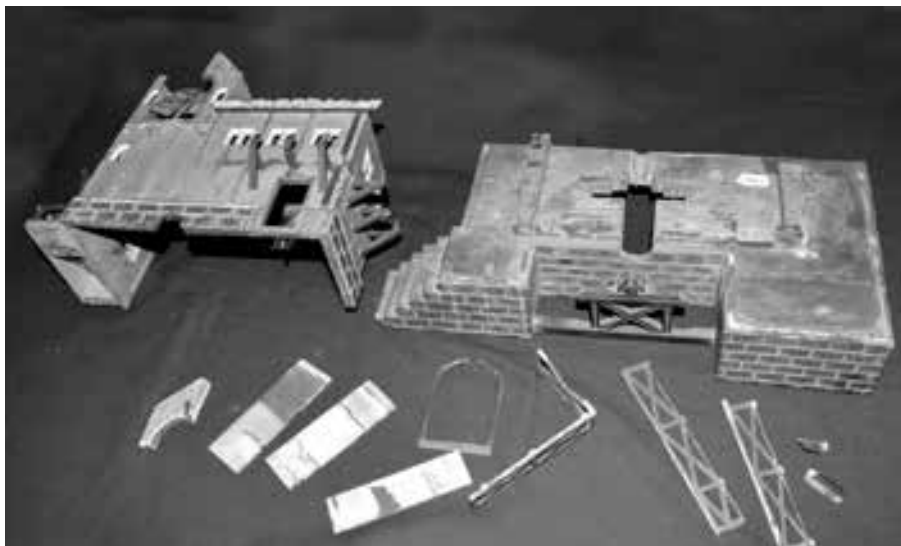
S kým jste na obnově betléma spolupracovali? Bez čí pomoci byste se neobešli?

ŠB: Práce takového rozsahu vyžaduje celý tým spolupracujících lidí, kde každý dělá svůj díl práce. S restaurováním polychromovaných částí nám během let 2019–2020 vypomohli kolegové restaurátoři, akademičtí malíři Vendula a Jiří Látalovi z Litomyšle, dořezby nám prováděl řezbář-betlémář Vlastimil Borůvka z Rychnova nad Kněžnou, pozla-

TEXT JITKA SKOŘEPOVÁ
FOTO ARCHIV ŠÁRKY A PETRA BERGEROVÝCH

RENTGENOVÝ SNÍMEK MLÝNA

OBJEKT MLÝNA BĚHEM RESTAUROVÁNÍ

cování pak Anna Bradnová a její tým. Z doby, kdy byl betlém umístěn v Pardubicích, chceme určitě zmínit ještě péči konzervátorky Renaty Vašicové, která v rámci Východočeského muzea s restaurováním betléma začala. Více než 60 jednotlivých mechanik zrekonstruoval a rozpohyboval betlémář Kamil Andres z Třebechovic, který je také autorem dnešní podoby betléma, kde se nachází téměř sedm stovek objektů. Nesmíme ale zapomenout ani na pomoc pracovníků muzea, na Jitku Flígllovou a Jitku Olšánovou, které v depozitáři vždy ochotně vyhledávaly dosud neidentifikované fragmenty a pomáhaly s administrací, a také Ivana Šiváka, který pomáhal stavět vlastní betlém a dnes se stará o jeho chod. Důležitá byla pochopitelně podpora vedení muzea, současného ředitele Hynka Stríteského a především Blanky Čuhelové, tehdejší ředitelky, která byla iniciátorkou a „strojvůdkyní“ celého projektu.

V čem se liší restaurování obrazů a soch od dřevěných figur a budov v betlému?

PB: V naší skoro 40tileté restaurátorské praxi tvořilo restaurování svitavského betléma unikátní kapitolu. Zde nebylo možné používat klasické restaurátorské postupy, protože je třeba si uvědomit, že betlém vytvářeli sice zruční řezbáři, avšak bez hlubších technologických znalostí a z materiálu, „co dům dal“: dřevěné bedničky (případně papírové krabice) od koloniálního zboží, podlepování stránek z účetních knih či starých novin, reliéfy

ŠÁRKA BERGEROVÁ

- akademická malířka a restaurátorka
- narodila se v Praze v roce 1959
- v roce 1987 absolvovala restaurátorskou speciálku na Akademii výtvarných umění v Praze

hrázděných domů z rozřezaných karet, podstavce z nehoblovaných prken, okna vylepovaná zbytky rozbitých zrcátek, kousky zakalených negativů či krepovými papíry a podobně. Barevné nátěry byly prováděny nevhodně klíženými barvami, což se projevilo na limitně špatném stavu polychromií. Budovy byly do betlémů vsazovány jednou ročně a před každým vystavením byly prohlíženy a v případě potřeby opět amatérsky opravovány. Proto se na sebe vrstvy další různě klížené polychromie, což problémy dlouhodobě jenom prohlubovalo. K tomu je třeba připočíst rozlámání některých figurek i zvířat a (možná

PETR BERGER

- akademický malíř a restaurátor
- narodil se v Praze v roce 1961
- v roce 1986 absolvoval restaurátorskou speciálku na Akademii výtvarných umění v Praze

V roce 1986 ještě za studií se vzali a jako manželé vytvořili i pracovní dvojici. Jsou držiteli licence MK (kod 1a) pro restaurování malířských uměleckých děl, polychromovaných sochařských děl a sgrafit. Věnují se však převážně závažným obrazům. Velký důraz kladou na ne-destruktivní průzkum předcházející restaurátorskému zásahu a na respekt ke každému obrazu. Pracují pro státní i příspěvkové organizace, pro církev i pro soukromé investory.

V PRŮBĚHU RESTAUROVÁNÍ JE NUTNÉ ROZEBRAT BUDOVY NA JEDNOTLIVÉ DROBNÉ ČÁSTI.

HOTOVÝ OBJEKT PO ZPEVNĚNÍ KORPUSU, SESTAVENÍ A DOPLNĚNÍ DROBNÝCH RELIÉFNÍCH OZDOB

úmyslná) destrukce některých staveb (rodinné německé betlémy se staly němými svědky odsunu svitavských Němců a příchodu českých obyvatel, kteří z velké části pocházeli ze vzdálených míst a k místním tradicím úctu neměli – ani tuto část jejich historie nelze zamlčet). Svou daň přineslo i dlouhodobé nevhodné uložení. Z výše uvedených důvodů lze označit stav většiny objektů jako kritický. Ke každé části bylo nutné přistupovat individuálně. Protože úpravy jednotlivých objektů bylo možné považovat za autorské, přiklonili jsme se k respektování vždy té vrstvy, která byla nejlépe zachovalá a nejstabilnější, a tomu byla podřízena i samotná oprava.

Museli jste při práci použít i nějaké pro vás dosud neobvyklé technologie?

ŠB: U každého objektu jsme začali rentgenologickým průzkumem, což je pro nás naprostým standardem též u restaurování obrazů. I v tomto případě nám snímky RTG ukázaly velké množství skrytých informací – u některých figurek (ale především u ovcí) bylo možné identifikovat jednotlivé betlémské dílny, které se lišily jak stylem řezby, tak druhem použité polychromie. U architektur zase snímky přinášely údaje o vnitřní struktuře staveb, o způsobu spojení jednotlivých dílů (klížení či umístění a množství kovového spojovacího materiálu), což bylo důležité, protože většinu staveb bylo nutné rozebrat, aby bylo možné provést jejich základní zpevnění, případně doplnění.

Naopak úplně poprvé jsme využili laser. A to pro výrobu replik nedochovaných (nebo limitně poškozených) bohatě prolamovaných zábradlí. Tam jsme v Corelu provedli přesnou kresbu zachované části a motiv „násobili“ podle potřeby. Detail byl pak laserem vyřezán buď ze silného papíru, nebo z překližky. Pro drobnější reliéfní detaily jsme vytvářeli silikonové formy a ty vylévali tzv. diamantovou sádrkou.

Ke každému dílu betléma bylo nutno přistupovat jako k originálu zcela odlišného složení a různých nároků. Byla to nesmírně zajímavá práce plná úkolů, které jsme dosud nebyli zvyklí řešit.

Které figurky či budovy nejvíce přirostly k vašemu srdci? A které považujete za nejexotičtější?

ŠB: Paradoxně nám více než figurky přirostly k srdci stavby, protože u nich bylo třeba řešit opravdové výzvy. Možná máme některé objekty raději než jiné, což je spojené s okolnostmi jejich restaurování. Mnohdy se třeba podařilo dohledat ztracenou část či zrekonstruovat budovu jen podle velmi nekvalitní fotografie z poválečné doby, kdy byla část betléma vystavena. To se týká například jednoho rohového měšťanského domu, velkého paláce s mnoha drobnými ozdobami a městské brány s cimbuřím.

V současné expozici máme rádi její „exotickou část“, kde objekty orientálního města jako dioráma plynule přecházejí do malované dáliny. A jako

pejskaři se vždy rádi podíváme na pejska s vrtícím ocasem, oddaně sledujícího svého pána.

V jakém stavu se dochovaly původní dáliny? Stačilo je zrestaurovat nebo jsou některé části replikami?

ŠB: Dáliny byly malovány temperou na plátně s minimálním křídovým podkladem, a protože byly v minulosti opakovaně nevhodně ukládány (rolovány do ruliček malbou dovnitř), velké části výjevů byly vydrolené. Na mnoha místech byly zřetelné stopy po déle působící vlhkosti, v některých plátnech byly prostříhané otvory, kde zřejmě byly umístěny žárovky, a byly v nich také desítky otvorů po každoroční instalaci k betlémům. Dáliny prošly v Pardubicích konzervátorským ošetřením, nicméně jejich stav neumožňoval prezentaci a musely být celkově a z gruntu restaurovány. Restaurování proběhlo klasickým způsobem – dáliny byly nejprve rozvinuty, zpevněny při okrajích strip-liningem, napnuty na nově vyrobené podrámy, barevná vrstva byla zpevněna a vyčištěna. Chybějící části byly doplněny plátnem a všechny defekty byly vytmeleny. Retuš byla vzhledem k charakteru malby (a hlavně k plánované prezentaci v pozadí betlému) provedena v lazurách a spíše scelujícím způsobem, aby dáliny zdálky působily opticky celistvě, byť byl originál plně respektován. Všechny dáliny, které jsou dnes součástí svitavského betléma, jsou původním dílem ■

www.youtube.com/watch?v=HRJYXCNYl1I

Národní památkový ústav

Městské muzeum v Jaroměři

ULIČNÍ PRŮČELÍ SOUDOMÍ PO OBNOVĚ

DVORNÍ FASÁDA V ZÁVĚRU OBNOVY

ZAJÍMAVÁ REKONSTRUKCE

Obnova Wenkova obchodního domu v Jaroměři

Někdejší obchodní dům Wenke a syn podle projektu Josefa Gočára představuje jednu z nejvýznamnějších staveb architektonické moderny u nás a má statut národní kulturní památky. Zaměříme se na náročný proces rekonstrukce stavby, která již 75 let slouží jako městské muzeum.

znamným vystaveným místním rodákům přibyl později malíř Josef Šíma.

Firmu, která se specializovala na výrobu a distribuci galanterního zboží, založil Albert Wenke v roce 1872 a brzy nato se přestěhoval se svou rodinou do Jaroměře. Z prostor původní prodejny pod náměstím se v roce 1893 nastěhovali do domu na Husově třídě, dnes pod čp. 91. Již na přelomu století začíná hledat nové prostory pro stále se zvyšující počet svých zaměstnanců. To souviselo mimo jiné s rozšiřováním zásilkové služby firmy. Po smrti otce Alberta v roce 1905 se jeho syn Josef Wenke ujímá vedení podniku a po majetkovém finančním vyrovnání se členy rodiny se intenzivně soustředí na rozšiřování provozu, zhmotněném později ve stavbě nového domu. Josef Wenke měl v tomto období jasnou představu o nutnosti zachování celistvosti firmy, vylepšení reprezentace prodeje a soustředění se nejen na vznik účelových technických staveb podniku. Od své sestry Emmy získal zahradu, která se nacházela mezi rodinným činžovním domem a tehdejším průmyslovým jednopatrovým zděným objektem. Jeho plány tak získaly jasné kontury.

Kvůli maximálnímu zpřesnění svých vizí o novostavbě podnikl Josef Wenke návštěvu několika obchodních domů a své poznatky z pracovních cest vyjádřil v dochovaných zápiscích a skicách. Kromě osobních návštěv sledoval například odborný tisk (časopis Styl vycházející pod záštitou Spolku

Muzejní síť v Česku je velice hustá a převážná většina z těchto institucí sídlí v objektech, které měly původně jiný účel. Nejinak tomu je také v případě jaroměřského původně Wenkova obchodního domu čp. 295, v němž spolu se sousedním starším domem čp. 91 v Husově ulici již od roku 1947 sídlí Městské muzeum v Jaroměři. V rámci úvodní výstavy zde bylo prezentováno dílo sochařů Otakara Španiela, Josefa Wagnera a jeho bratra Václava. K vý-

TEXT KRYŠTOF HAVLICE
FOTO NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV,
MĚSTSKÉ MUZEUM V JAROMĚŘI

Městské muzeum v Jaroměři

POHLED NA DOMOVNÍ SCHODIŠTĚ

Městské muzeum v Jaroměři

OBNOVENÁ BETONOVÁ DLAŽBA VE DRUHÉM NADZEMNÍM PODLAŽÍ

výtvarných umělců Mánes), zavítal například také na pražskou Jubilejní výstavu Obchodní a Živnostenské komory v roce 1908 a inspiraci čerpal mimo jiné také od svých obchodních partnerů. Celkové shrnutí svých představ a návrh vzhledu stavby obsahuje brožura vydaná ke slavnostnímu otevření obchodu v roce 1911. Z těchto informací lze podrobně vysledovat všechny atributy vizionářských plánů majitele. Své veškeré záměry a podklady Josef Wenke předal řediteli jaroměřské průmyslové školy Josefu Hofmanovi, který je autorem první projektové dokumentace ke stavbě obchodního domu. Návrh počítal s budovou v duchu secese s historizujícími prvky. Ačkoli Josef Hofman základní požadavky splnil, některé nároky majitele nebyly projektantem vyslyšeny, což definitivně vedlo k hledání správného architekta. Významné slovo ve výběru a usměrňování majitelových požadavků měl jaroměřský stavitel Josef Máša, který také zhotovil několik návrhů novostavby, datovaných v březnu 1910. Charakteristickým prvkem tohoto projektu byl kromě mnoha detailů barevný keramický obklad fasády kombinovaný s historizujícími prvky. Dokumentace Josefa Máši nebyla majitelem vybrána, ale stavitel se nadále podílel na projekci a výstavbě obchodního domu a měl roli spoluautora.

V té době třicetiletý architekt Josef Gočár (1880–1945), žák Jana Kotěry, přistupuje k zakázce přístavby Wenkova obchodního domu koncem roku

1909 nebo počátkem roku následujícího. Tehdy měl za sebou nadějný projektant a architekt již dvě zkušenosti s železobetonovou konstrukcí, která byla od počátku jedním z hlavních Wenkových požadavků. Toto konstrukční řešení vložil do staveb schodiště kostela Panny Marie v Hradci Králové a takzvaného Jaruškova domu v Brně. Pro majitele byl tento nový prvek zárukou nehořlavosti konstrukce.

Architekt se ve svém úvodním návrhu zaměřil na fasádu a vnitřní vybavení a zpracoval postupně několik variant. Finální podoba z dubna 1910 zahrnuje hlavní požadavky Josefa Wenka, tedy prosklené průčelí, železobetonovou konstrukci a užití sklobetonu. Několika fázemi prošlo dále řešení oken nebo balkonového patra. Události nabraly rychlý spád a 5. dubna 1910 podepisuje majitel smlouvu s firmou Hollman a spol., která stavěla železobetonovou konstrukci, za ostatní práce odpovídal stavitel Josef Máša. Železné prvky a konstrukce včetně výtahu, ocelových zábradlí nebo požární stěny dodala firma Eman Kraus z Pardubic, skla zajišťovala pražská firma Wolf a Štětka, osvětlení ztvárnil umělecký zámečník Josef Pleva, měděný obklad sloupů Josef Špona, výbava interiéru pocházela od firmy Jindřich Röhrs a nábytek byl od Jana Stibůrka z Královských Vinohrad. 16. května 1911 se konalo slavnostní otevření obchodního domu již pod dodnes užívaným čp. 295, kterého se zúčastnilo přes 3 000 lidí. Navzdory výborným obchodním výsledkům

Wenkova společnost neustála velkou hospodářskou krizí z let 1929–1934, zadlužila se a oba vzájemně propojené domy byly prodány v dražbě. Budovy vlastnila Občanská záložna v Jaroměři, později společnost Polický–Rieker, a během druhé světové války místo sloužilo jako jídelna. Před rokem 1946 objekty užíval Fond národní obnovy a poté se dostaly do vlastnictví města.

Soudomí dnešního Městského muzea v Jaroměři ležící jihozápadně od městského centra tvoří starší objekt čp. 91 z roku 1893 s omítanou novorenesanční fasádou a objekt původně obchodního domu s čp. 295. Ten představuje jednotraktový dům o třech podlažích s plochou střechou. Patrně nejcharakterističtějším znakem stavby je směrem do ulice předsazená ocelová konstrukce s prosklením, uchycená na krakorcích. Konzervativněji působí třetí nadzemní podlaží s klasickými okny s kanelovanými sloupky s obkladem z černé keramiky. Gradaci celému průčelí dodává výrazná římsa, ve své době impozantně a moderně působí především prosklená dolní část fasády se subtilním dělením. Z ploché střechy kryté asfaltovým šindelem a ohraničené nízkým terasovým zábradlím vystupuje také nízká strojovna výtahu. Průčelí směrem do dvora se vyznačuje hladkou omítkou s mírným štukovým dekorem a kovovými okny.

V interiéru upoutá především vnitřní uspořádání kladoucí důraz na celkovou reprezentaci prostoru. Vstupní

Národní památkový ústav

ODHALENÁ PŮVODNÍ BETONOVÁ DLAŽBA VE DRUHÉM NADZEMNÍM PODLAŽÍ

Městské muzeum v Jaroměři

DETAIL INTERIÉROVÉHO BALUSTRÁDOVÉHO ZÁBRADLÍ S LUSTREM

hala propojuje přízemí a patro stropem s oválným otvorem, který ohraničuje balustrádové zábradlí. Z přízemí je tak možné pozorovat kazetový strop v černobílošedé kombinaci geometrického dekoru s monumentálním kubistickým mosazným řetězovým lustrem s 9 lampami. Pilíře vynášející patro jsou opatřeny měděným obkladem. Vnitřní vybavení nábytkem, především regály podle projektu Josefa Gočára, se nedochovalo. V sousedním starším domě čp. 91, který je s bývalým obchodním domem komunikačně propojený, se nacházel byt majitele. Výraznější stavební úpravy proběhly v 50. letech 20. století (ubourání zadní části budovy směrem do dvora) a také během generální rekonstrukce v letech 1985–1987. Od konce 70. let muzeum využívalo jako depozitární prostory v domě čp. 91. Během těchto úprav byly v uliční fasádě odstraněny rolety výkladců a původní litinové dekorativní pásy jejich rámců nahradily kopie. Suterén soudomí byl poškozen během povodní v roce 2000.

Přes dva roky trvající a v současnosti dokončovaná obnova soudomí včetně dvorku podle citlivě pojatého návrhu architekta Davida Vávry se uskutečnila s cílem obnovy mimo jiné kovových konstrukcí hlavního průčelí a rozšíření výstavních prostor více zohledňující architektonické hodnoty národní kulturní památky. Zásahy byly minimalizovány na nezbytnou míru a počítalo se mezi jinými s obnovou dochovaných nášlapných vrstev, doplnění některých oken

v rámci zlepšení tepelněizolačních vlastností pláště a obnovila se také instalace ústředního vytápění. Dále došlo k opravě xylolitové podlahy ve druhém nadzemním podlaží, ve třetím nadzemním podlaží k doplnění původních betonových dlaždic replikami, provedení nových rozvodů sítí, k obnově stěn interiéru nebo celkovému oživení prostoru dvora, který byl dosud návštěvníkům nepřístupný a nevyužívaný. Z důvodu věrnějšího navržení dobového charakteru obchodního domu byly doplněny pulty s regály a další nábytkové vybavení. Kovové prvky čelní fasády prošly restaurátorským zásahem podle průzkumu a návrhu Ivana Housky a monumentální lustr byl restaurován podle návrhu Ley Raisové.

Hlavní investor město Jaroměř společně s polskými partnery, městy Boleslavec a Klodsko, uspělo při žádosti o získání dotace z evropských fondů v rámci programu Interreg V-A Česká republika – Polsko. V projektu s názvem Centra tradičních řemesel na Cestě via Fabrilis by mělo být městu hrazeno 85 procent předpokládaných uznatelných nákladů. Město zažádá rovněž o prostředky ze státního rozpočtu. Předpokládané náklady, které činily 21 milionů korun se postupně přiblížily částce asi 30 milionů korun. Generálním dodavatelem se stala společnost RITUS, s. r. o. Termín kompletního dokončení díla a otevření návštěvníkům se předpokládá na březen roku 2023.

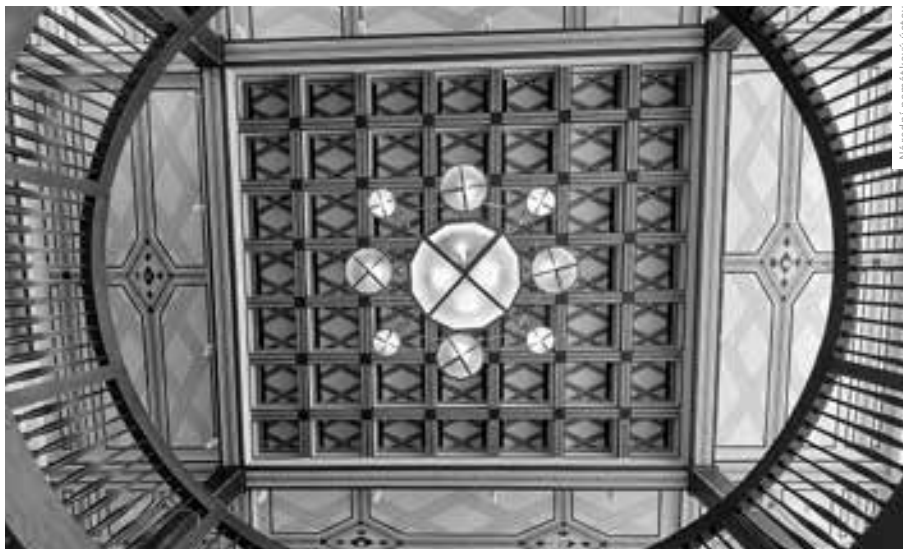
www.muzeumjaromer.cz

ZEPTALI JSME SE

Můžete zmínit některé zajímavé okolnosti projektu i jeho realizace a svůj vztah k Josefu Gočárovi?

DAVID VÁVRA, architekt

Hlavní záměr byl od počátku připomenout obchodní dům, rodinu Wenke a v současnosti muzeum. U práce na rekonstrukci stavby takto významné historické osobnosti, jakou je Josef Gočár, je nutné potlačit své ego a soustředit se na detaily. Podstatnou roli hraje diskuze nad jednotlivými etapami projektu a konzultace s ostatními profesemi, konkrétně odborníky z Národního památkového ústavu. To nastalo mimo jiné v případě doplňování chybějících betonových dlaždic, kdy jsem například preferoval nechat při sobě ty původní a zbytek doplnit novými, památková péče zastávala jejich promíchání. Obecně, pokud nelze prvek repasovat a není zřejmá jeho původní podoba, hledá se nejpodobnější tvar. Překvapení nás čekala například u čelní fasády, která nebyla v ideálním technickém stavu a která v minulosti doznala dílčích úprav. V 50. letech vznikla v úrovni přízemí asi kvůli tepelným ztrátám podezdívka ze zvláštních tvrzených dlaždic, snad v minulosti užívaných v elektroprovozu. Původně jsme se domnívali, že to je Gočárovův prvek, ale ukázalo se, že se jedná o novější úpravu, která je kvalitní, a tak byla ponechána na svém místě. Podobně překvapila ze spodního pohledu čelní fasády malá

Národní památkový ústav

MOSAZNÝ ŘETĚZOVÝ LUSTR NAVRÁCENÝ ZPĚT PO RESTAUROVÁNÍ

zubatice, o níž jsme mysleli, že je provedena v omítce, ale ukázalo se, že jde o kovový prvek. Dům nám v tomto ohledu nachystal různá tajemství.

V interiéru muzea před rekonstrukcí byla expozice připomínající tři místní rodáky – Otakara Španiela, Josefa Šímu a Josefa Wagnera. Nyní je kromě toho nahoře v patře přístupná výuková místnost, ve které lze také přespát. V přízemí se původně nacházela kancelář ředitele, která je zachovaná, obnovil se tu pultový prodej a za ním regály. Tam je výrazná vzpomínka na majitele Josefa Wenka. Místnost, která se získala navíc, upomíná na příhraniční charakter projektu. V úrovni patra naproti ochozu se u expozice tří rodáků zpřístupnil depozitář – velká osvětlená místnost. V zahradě, ve které se nic původního nedochovalo, vznikl malý amfiteátr a pískoviště kubistického tvaru pro děti. Nově jsou zde také bezbariérové vstupy a v interiéru byl plně obnoven původní výtah, což byl vzhledem k nutnosti splnění současných technických norem nemalý oříšek. Z původního nábytkového vybavení se nic nedochovalo, a tak vznikala jeho přibližná replika připomínající historickou atmosféru prostoru. Je smutným paradoxem, že galerii upomínající Josefa Šímu bylo asi před 10 lety ukradeno jeho jediné plátno a zůstaly jen kresby. Z toho důvodu byla expozice doplněna současným uměleckým dílem a la Šíma vytvořeným fusingovou technikou.

Obdobnou rekonstrukci velkého autora jsem dosud nikdy nepřipravoval, projekt proto vnímám v rámci celé své práce jako významný mezník. Neméně silná osobní souvislost je i v tom, že můj otec, architekt Zdeněk Vávra, pracoval v ateliéru Josefa Havlíčka, který byl žákem právě Josefa Gočára.

V čem spatřujete největší unikátnost památky a v čem byla její obnova náročná?

JIŘÍ BALSÝ, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově

Wenkův obchodní dům v Jaroměři byl postaven v letech 1910–1911. Je jednou z prvních samostatných realizací Josefa Gočára, který navázal na ideový koncept místního stavitele Josefa Máši a rozvinul ho po konstrukční, architektonické i výtvarné stránce. Osloven byl jaroměřským podnikatelem a obchodníkem Josefem Wenkem, jehož záměrem bylo postavit moderní obchodní dům, který by reprezentoval nejen vlastní rodinný podnik a jeho výrobu, ale i aktuální trendy v řešení obchodních domů, kvalitní architekturu a příkladnou péči o zaměstnance. Zajímavé je, že Josef Wenke formuloval relativně přesné zadání opřené o průzkum příkladů obchodních domů ve velkých středoevropských městech. Výsledek kombinace progresivního zadání a invence mladého architekta tomu odpovídá – volný prostor nabídl pro-

Městské muzeum v Jaroměři

REKONSTRUKCE SOUDOMÍ TRVALA PŘES DVA ROKY.

to funkcionalistická železobetonová konstrukce, na níž byla směrem do ulice zavěšena ocelo-skleněná, maximálně průhledná konstrukce fasády. Tyto moderní konstrukční trendy byly zkombinovány s citacemi z klasické architektury, s aktuální secesní tvorbou i s designem nastupujícího kubismu. V tom podle mého názoru spočívá jedinečnost Wenkova obchodního domu a kongenialita Gočárova díla.

Obnova Wenkova obchodního domu byla připravena, přestože scházel stavebněhistorický průzkum. U relativně mladé stavby a při nedostatku času se to zdálo jako akceptovatelný postup. Následně se však ukázalo, že právě tento typ průzkumu je zásadní jak pro památkáře, tak pro investora a projektanta. Kvalitní stavebněhistorický průzkum by totiž nasměroval i projekci k takovým řešením, která by vedla jak z hlediska památkářského, tak z hlediska uživatelského ke kvalitnějšímu výsledku. Obnova tak měla na svém začátku řadu neznámých, které bylo třeba vyhodnotit až v jejím průběhu. Týkaly se zejména toho, co vše a v jakém stavu se dochovalo z původních řešení, která byla už od 40. let 20. století redukována, likvidována či alespoň převrstvena. Za zásadní považuji to, že se podařilo obnovit různé typy původních podlah včetně relativně raritní podlahy xylolitové, otevřít a propojit původní prostory obchodního domu a tím vrátit celé budově vzdušnost obchodního domu, jak si ji Josef Wenke vysnil a realizoval.

LETECKÝ POHLED NA AREÁL KLÁŠTERA V PLASÍCH

KNIHU LZE ZAKOUPIT V INFOCENTRU VELEHRAD NEBO V E-SHOPU KARMLITÁNSKÉHO KNIHKUPECTVÍ.

PROJEKT

Cisterciácké klášterní krajiny – dědictví rozmanitosti v jednotě

Životní styl cisterciáků je bytostně spjat s vodou, půdou, krajinou a celkovými přírodními podmínkami, jejichž zdánlivou nevýhodnost obrátili v pravý opak. Zapřáhli vzdornou přírodu do služeb tisíciletého díla. Také cisterciácké krajiny v naší zemi nesou tento duchovní náboj.

Každá krajina má svůj příběh a svoji jedinečnost. Platí to i o cisterciáckých krajinách, které však současně vykazují nemalé množství podobných vlastností. Není to náhoda. Cisterciácký řád dbal více než jiné organizace na jednotu – ať už v oblasti předpisů, jak uspořádat život mnichů, či jak má klášter vypadat z hlediska architektury. Tyto jednotné předpisy však dokázal současně přizpůsobit různorodým podmínkám v jednotlivých evropských

zemích. Lze tedy hovořit o “rozmanitosti v jednotě”. Proběhlo několik staletí, mnohé kláštery byly zrušeny, ale krajiny si působení těchto mnichů pamatují stále.

Cisterciácké krajiny zahrnují nejen místo samotného kláštera, které je zpravidla situováno do údolí, ale také oblasti, které byly delší dobu pod jeho vlivem. Většinou se jedná o několikakilometrový okruh či pás kolem daného kláštera. Mozaiku těchto krajin spoluutvářely vesnice ve vlastnictví kláštera, hospodářské dvory, pole, cestní síť, kostely, drobné sakrální památky i věhlasná poutní místa. Dále také lesy, pastviny a rybníky, které mniši zakládali nejen k chovu ryb či udržení vody v krajině, ale také jako hnací sílu na četné mlýny. V závislosti na půdě a klimatu to byly také vinice, chmelnice, sady. Po staletí mnichy obhospodařovaná území jsou v pravém slova smyslu kulturní – vždyť slovo kultura se odvozuje od zemědělského zušlechťování krajiny. Generace cisterciáků rozhodovaly o tom, kde budou stát vsi a dvory, kudy povedou cesty, kolik lesa zůstane zachováno a co se bude kácet. Díky specifickému způsobu obhospodařování se v krajině zachovala řada stop, které ji dodnes činí pozoruhodnou.

ŽÍZEŇ PO ABSOLUTNU

Výjimečnost cisterciáckých krajin souvisí se specifickostí samotného cisterciáckého řádu. Ten vznikl v Bur-

TEXT PETR HUDEC
FOTO ARCHIV SPOLKU CISTERCIÁCKÉ KLÁŠTERNÍ KRAJINY

LETNÍ DĚTSKÉ PROHLÍDKY VE ŽĎÁRU NAD SÁZAVOU. ÚČASTNÍCI VYUŽILI PROSTOR MEZI SANTINIHO KONÍRNAMI A BAZILIKOU.

DO MEZINÁRODNÍHO PROJEKTU CISTERSCAPES JE ZAPOJEN TAKÉ KLÁŠTER VE VYŠŠÍM BRODĚ.

gundsku v závěru 11. století jako pokus o důsledný křesťanský život uspořádaný podle Kristova učení a pravidel Řehole sv. Benedikta. Ideálem cisterciáků byl návrat k chudobě a ke každodenní fyzické práci všech členů řádu. Pokusili se zavést systém, v němž by bylo možné vyprodukovat vše, co potřebují k životu, a nebyli tak závislí na okolním světě. Usilovali o vytvoření uzavřeného hospodářského systému s vlastní výrobou, spotřebou i zdroji, čímž mělo být dosaženo oddělení klášterů od laického prostředí. Mniši však brzy zjistili, že to není možné ani žádoucí, a tak se posunuli do pozice velmi schopných hospodářů a správců s řadou poddaných či zaměstnanců. Díky systému hospodářských dvorů spravovali i velká klášterní panství. Ke krajině přistupovali z pozice dobrého hospodáře, který myslí i za následující generace. Jejich zájem o obhospodářování krajiny se snoubil se vztahem k přírodě, kterou shledávali „moudrou“ – viz slova kladená do úst sv. Bernardovi z Clairvaux: „Znalému věř – víc najdeš v lesích než v knihách, dřevo a kameny tě naučí víc, než můžeš slyšet od učitelů.“ Ekologický přístup ke krajině vycházel z „ekologie duše“. Lze shrnout, že cisterciáci se podíleli na vzniku krajiny, které dnes říkáme evropská krajina, ačkoliv to nebyl jejich záměr. Dle slov opata Gérarda je jejich dobrodružství v prvé řadě dobrodružstvím nitra, jehož jediným hybatelem byla či je žízeň po absolutnu, po jiném světě.

PROJEKT CISTERSCAPES

Z iniciativy Zemského kraje Bamberg (Bavorsko) vznikl projekt široké mezinárodní spolupráce CISTERSCAPES, jehož cílem je vytvoření evropské sítě regionů, v nichž se doposud nacházejí krajiny významně ovlivněné působením jednotlivých klášterů cisterciáckého řádu. Na mezinárodním projektu se podílí 17 partnerů z Německa, České republiky, Rakouska, Slovinska a Polska. Za Českou republiku jsou smluvními partnery v projektu místní akční skupiny, které působí v cisterciáckých krajinách Vyššího Brodu, Velehradu, Plas a Žďáru nad Sázavou. Jsou zastřešeny zapsaným spolkem Cisterciácké krajiny. Partneri zapojení do sítě CISTERSCAPES usilují o získání prestižního ocenění European Heritage Label (Evropské dědictví), kterým jsou označeny ty pamětihodnosti, které mají symbolickou hodnotu nejen národní, ale mají přesah i pro další státy Evropy.

Vytčený cíl se stal motivací k lepšímu poznání cisterciáckých krajín (terénní výzkum aj.), rozlišení významných prvků, popularizaci formou přednášek a výstav, vycházek do krajiny, edukačních aktivit i pořádání společenských akcí jako například výstav a degustací mešních vín. To vše má posílit vědomí hodnoty a krásy cisterciáckých krajín, jejich ochranu i turistické využití.

VÝSLEDNÉ PUBLIKACE

Z mnoha výsledků společné práce zde krátce představujeme alespoň některé

tištěné výstupy: V roce 2022 vyšla kniha Putování cisterciáckými klášterními krajinami sestavená Radkou Ranočovou. Představuje klášterní krajiny Vyššího Brodu, Velehradu, Plas a Žďáru nad Sázavou. Čtenář má možnost srovnávat společné znaky i rozdíly, rozlišit jedinečné i sdílené. Velehradské krajiny se dostalo zvláštní pozornosti ještě v samostatné publikaci Galerie velehradské cisterciácké krajiny, kterou sestavili Petr Hudec a Aleš Léta. Rodinní návštěvníci všech čtyř krajín se mohou těšit na zážitkový pracovní list nazvaný POKR – Poutník cisterciáckou krajinou s podtitulem Akční lenošník. Umožňuje zkoumat elementární prvky cisterciáckých krajín (voda, půda, kámen, údolí, cesty aj.). Hnutí kolem cisterciáckých klášterních krajín charakterizuje logo. Utváří jej opatská berla zabodnutá do země, z níž „vykvétá krajina“. Kéž ji takovou dokážeme předat dalším generacím. ■ www.cisterciackekrajiny.cz, www.facebook.com/cisterciackekrajiny/

Kniha GALERIE VELEHRADSKÉ CISTERCIÁCKÉ KRAJINY

Bliže se o ní dozvíte na portálu PROPAMÁTKY:

www.rb.gy/n6ogyj

ANKETA

Všichni patříme k něčemu, co nás přesahuje

Pečujeme o kulturní dědictví, vážíme si svědků minulosti, žijeme pro památky. Co je ale památka podle vás? Je to spíš objekt, pamětihodnost? Nebo předmět osobní potřeby, který připomíná někoho blízkého? Notový part, hračka z dětství, kudrny ustřižené první lásce? Silný zážitek, na který nelze zapomenout? Jak to máte vy?

Co je pro vás památka?

**MARTA
KUBIŠOVÁ**

ZPĚVAČKA

Památkou je všechno, co člověku něco připomíná. Především architektura, pro mě pak ze všeho nejvíc kostel sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích a jeho věž, protože jsem se na ni často dívala jako malá holka, bydleli jsme totiž nedaleko. Památkou je cédéčko, které jste od někoho dostali, dévédéčko se vzácným videem nebo třeba fotografie. Miluju hory, tíhnu k vysokým kopcům, obdivuju Alpy, ale stejně jsem se v poslední době ze všeho nejradši dívala na jeden snímek z Himálaje. Jenže teď se mi ten snímek ztratil, mobil mě začal zlobit, a když chci volat, tak mě neustále žádá, abych ho vyčistila, tak nevím, co dřív, jestli volat, nebo čistit. Dcera mi slíbila, že dá telefon do pořádku, tak snad se dostanu i k téhle mně velmi milé památce, fotografii nejvyšších vrcholů světa.

JIŘÍ BŘEZINA

SPISOVATEL

Památka je pro mě něco, co svým významem zasahuje něco většího, než je jednotlivec. Pro každého člověka jsou důležité jeho osobní vzpomínky, ale památka nám upomíná, že všichni patříme k něčemu, co nás přesahuje. Prastaré mohyly v krajině vypráví o tom, že v místech, kde žijeme, hospodařili bezejmenní lidé, po kterých jsme je zdědili. Lidové zvyky připomínají naše předky a jejich životy svázané ročními cykly. Umělecká díla k nám hovoří jasnou řečí i po staletích. Památky do jisté míry definují, čím jsme jako lidé, občané republiky, příslušníci národa i obyvatelé jednoho regionu.

RADIM PASSER

PODNIKATEL

Pán Ježíš Kristus nám dal Desatero jako mravní normu vyjadřující Boží charakter nejčistší lásky. Druhé přikázání nám pro dobro člověka zapovídá uctívání model. Proto památka pro mne nikdy nebude modlou. Když Hospodin stvořil v šesti dnech naši zemi a všechno živé na ní, daroval nám na konci stvořitelského týdne sobotu jako sedmý den a věčný památník stvoření, abychom pamatovali na to, z jaké „výrobní linky“ pocházíme. A jak dnes pamatujeme? Jediná lidská stavba, která byla kdy spojena se stálou Boží přítomností, byl Šalamounův chrám v Jeruzalémě. Přesto v historii, vždy v případech morální bídy izraelského národa, Hospodin dopustil dokonce opakovaně zkázu této skvostné „památky“. Jaké z toho plyne poučení? Bez morální integrity vyplývající z odhodlání zachovávat Boží Desatero nám ani ochrana památek nebude přinášet udržitelnou prosperitu: jak duchovní, tak i morální a ekonomickou. Závěr? Miluji památky a dávám jim adekvátní místo v hodnotovém žebříčku.

VILÉM VEVERKA

HOBOJISTA

Památka, pamětihodnost, to jsou obecně známé termíny. Je však otázka, zda jsou také obecně platné ve smyslu, že jsme schopni se shodnout na kritériích. A tak se nabízí pokus o komplexnější zamyšlení. Bohuslav Martinů a jeho Památník Lidicím. Kompozice světově proslulého skladatele, která je svým způsobem jedinečným hudebním památníkem a je taktéž velkolepou (hudební) památkou. Začal jsem od hudby, snad trochu netradičně, ale ne logicky. Památka – snad odvozeno od slova zapamatovat si cosi; událost, akt, čin? A co je to pro mě? Intuitivně bych inklinoval k volbě, že je to zřejmě objekt, tedy pamětihodnost. Něco, co se pojí a svým významem vystupuje z historie, ať už mimořádností estetickou, či spíše dějinnou. Hračka z dětství? To je snad spíš předmět, ke kterému mě může vázat vzpomínka. Ale vzpomínka má, připust' me si, k památce hodně daleko... Anebo je to ještě jinak, památka na otce ve smyslu vzpomínky na tu či onu událost, předmět po někom jako památka. To vše jsou památky osobní. Shodneme se tedy, že je možné rozlišit památky v širším slova smyslu – stavba, historický akt atd. A pak jsou to právě památky ve smyslu osobním – niterném, památky intimního charakteru.

CHRÁM SV. ONDŘEJE V KYJEVĚ

VILU E-1027 NAVRHLA IRSKÁ ARCHITEKTKA A NÁVRHÁŘKA EILEEN GRAY SPOLU SE SVÝM PARTNEREM FRANCOUZSKÝM ARCHITEKTEM JEANEM BADOVICIM VE 20. LETECH 20. STOLETÍ.

PŘESAHY

Ceny Europa Nostra byly rozděleny

Po 22 letech se do České republiky vrátil summit Evropského kulturního dědictví, který každoročně pořádá organizace Europa Nostra. Hlavní slavnostní ceremoniál udělování evropských cen za kulturní dědictví – Ceny Europa Nostra – se odehrál 26. září 2022 v nedávno obnovené budově Státní opery.

V pěti kategoriích bylo oceněno celkem 31 památkových obnov, vzdělávacích a výzkumných projektů a osobností kulturního dědictví z 19 evropských zemí.

OBNOVA A ADAPTACE

Mezi významné památky se zařadil chrám sv. Ondřeje v Kyjevě. Naštěstí ne jako oběť současných válečných událostí, ale jako stavba, kde v nedávné době skončily rozsáhlé restaurátorské práce. Ty začaly již v roce 2008. V té době se ukázalo, že svah kostela je nestabilní a hrozí narušení základů a odvodňovacího systému chrámu. Při obnově se uplatnily tradiční techniky a postupy. Znovu se například využily žluté cihly z již rozebraných částí, přistoupilo se i k ověřené metodě natírání železných prvků tradičním tmelem na bázi včelího vosku. Na základě archivního výzkumu bylo možné určit původní umístění ikon v ikonostasů a podobně. Snahou bylo vrátit interiéru podobu, kterou nesl v 18. století.

Další laureátkou se stala vila E-1027, kterou ve 20. letech minulého století navrhla irská architektka a návrhářka Eileen Gray spolu se svým partnerem francouzským architektem Jeanem Badovicim. Stavba skrývající ve svém názvu pod čísly iniciály stavebníků stojí v Roquebrune-Cap-Martin na francouzské Riviéře. Po letech chátrání ji v roce 1999 vykoupila francouzská vládní agentura Con-

TEXT TOMÁŠ ŘEPA
FOTO ARCHIV EUROPA NOSTRA

V INTERIÉRU VILY E-1027 SE NACHÁZÍ ZRESTAUROVANÉ VYBAVENÍ A NÁBYTEK.

MEZINÁRODNÍ KURZ TECHNOLOGIE OCHRANY DŘEVA PROBÍHÁ V NORSKU.

servatoire du littoral. Po předběžných restaurátorských zásazích prošla vila v letech 2014–2021 celkovou obnovou, která ji měla vrátit do stavu z roku 1929. Chátrání objektu se nejvíce projevovalo na vlivu přímořského prostředí na železobeton. Za podpory Getty Foundation se z obnovy vily stal pilotní projekt pro konzervaci železobetonových staveb za použití systému katodické ochrany vloženým proudem (ICCP). Jedná se o proces, při kterém jednosměrným tokem elektrického proudu dochází ke snížení elektrického potenciálu kovového prvku, čímž se zpomaluje koroze. V interiéru se nachází zrestaurované vybavení a nábytek. Omítkám byla vrácena původní barevnost, včetně nápisů. Zrekonstruovat se také podařilo malby Le Corbusiera, které zde zanechal při svých pobytech. Ve Vídni byly ručně vyrobeny běhouny a koberce podle původních fotografií a návrhů. Obnoveno bylo venkovní solárium poškozené sousedním eukalyptem, terasy byly zpevněny a osazeny citroníky. Vila v současnosti slouží jako muzeum a je otevřená veřejnosti.

VZDĚLÁVÁNÍ, ŠKOLENÍ A ZVYŠOVÁNÍ DOVEDNOSTÍ

Projekt **Mezinárodní kurz technologie ochrany dřeva (ICWCT)** probíhá v Norsku jako kurz dalšího vzdělávání již od roku 1984. Prošlo jím přes 450 účastníků z více než 80 zemí světa. Pořádá jej Riksantikvaren a Norská univerzita

vědy a technologie. Mezioborový přístup umožňuje absolvovat kurz architektům, inženýrům, památkářům a řemeslníkům, kteří se učí diagnostiku příčin znehodnocování dřeva, metody konzervace a restaurování dřevěných předmětů a staveb. Součástí jsou laboratorní cvičení, terénní studie nebo přednášky na téma biodegradace, preventivní konzervace nebo dopady klimatu na historické památky.

VÝZKUM

Heritage Quest je nizozemský projekt, který spojuje archeologii, vědecký výzkum a dobrovolníky. Silně zalesněná oblast Utrechtse Heuvelrug je známá množstvím mohylových pohřebišť. Díky průzkumu na ploše 400 km² za pomoci metody dálkového měření LiDAR se podařilo najít téměř 3 000 lokalit, jako jsou nejen pohřebišť, ale i keltské polní systémy nebo pece na dřevěné uhlí. Do projektu se mohl zapojit kdokoli, kdo měl počítač s internetem. Webová databáze dobrovolníků vysvětlila, jak rozpoznat archeologické objekty, jak je klasifikovat, a diskuzní fórum sloužilo ke komunikaci s profesionálními členy týmu. Ti vyznačená místa dále zkoumali a po jejich ověření je zanesli do národní archeologické databáze. Do projektu, jehož cílem bylo mimo jiné zvýšit povědomí o archeologickém dědictví regionu, se překvapivě zapojilo několik tisíc lidí.

ZAPOJENÍ OBČANŮ A ZVYŠOVÁNÍ POVĚDOMÍ

Pro venkov španělského Katalánska jsou typické kamenné objekty stavěné nasucho. Se stěhováním obyvatel do měst, opouštěním zemědělství a chovu zvířat se však toto architektonické dědictví postupně ztrácí. Projekt **Wikipedra** měl za cíl polozapomenuté sruby, chatrče, pece, vápenky, skladiště nebo kamenné terasy v odlehlých místech inventarizovat. Během 10 let trvání projektu se podařilo zmapovat 30 928 objektů a do databáze přispělo celkem 514 lidí. Ukázalo se, že podobný participativní způsob inventarizace kulturního dědictví lze snadno přenést i do dalších oblastí Evropy, neboť se mezitím rozšířil do Francie. Formulování tohoto pro region specifického dědictví nakonec napomohlo jeho ochraně na regionální úrovni.

Podobně jako v uplynulých letech se na závěr summitu vyjádřila Evropa Nostra k současné situaci na poli kulturního dědictví vydáním oficiálního dokumentu nazvaného Pražský manifest. Obsahuje sedm návrhů, které reflektují současnou geopolitickou situaci v Evropě, ruskou agresi na Ukrajině, cílí na strategii rozšíření kulturní diplomacie do všech, nejen unijních evropských států a klade důraz na kulturní dědictví jako na nástroj napomáhající snahám klimaticky neutrálního kontinentu. ■ www.europeanheritageawards.eu

NÁZOR ODBORNÍKA

Pravidla slušného chování nové stavby na venkově

Rozbor a možná použití základních principů tradičních staveb sestavil pro kontextuální tvorbu nových staveb profesor Jiří Škabrada.

Pravidla jsou rozdělena a uspořádána podle postupu od celku k detailnějším částem: umístění objektu na parcele (časopis PROPAMÁTKY jaro 2022), hmota a základní členění domu (časopis PROPAMÁTKY léto 2022), vnějšek stavby (časopis PROPAMÁTKY podzim 2022). V tomto závěrečném dílu zmíníme zacházení s okolím stavby a vrátíme se ještě k nejdůležitějším principům dobrého řešení.

Abychom nezačínali text i obrázky špatným příkladem, uvedeme v úvodu ještě důležitý názor na dojemovou velikost venkovské stavby. Z hlediska návaznosti na obraz tradiční zástavby není vhodné situovat větší stavební program do monobloku a patrového řešení (zkušenosti s využitím pater ve velkých domech z 60. a 70. let 20. století jsou ostatně většinou špatné). Vhodnější se jeví členění na sestavu menších hmot, zejména když třeba garáže je rozumnější situovat mimo obytnou část domu (viz FOTO 1).

OKOLÍ STAVBY

Touhu po výzdobě je vhodné saturovat pěstováním květin pro potěchu vlastní

i jako pozornost pro kolemjdoucí. Květiny ale není třeba věšet na dům – pro venkov nejvhodnější jsou předzahrádky, důležité i jako tradiční způsob oddělení domu od veřejného prostoru. Při terasové úpravě předzahrádky provedené z kamenného zdiva je zvláště důležité jeho jednoduché tradiční kladení. Pro větší okrasnou zeleň, uplatňující se navenek, platí dvě jednoduchá pravidla: lesní stromy patří do lesa a exotické dřeviny do exotických krajín. Stříbrné smrky na historickou návěs opravdu nepatří.

U plotů prováděných pokud možno bez podezdívek je třeba pořizovat sloupky pro nesení výplňových polí z přírodních materiálů, kromě dřeva především z tesaného kamene (v minulosti fungovala výroba sloupků v regionech z místního kamene a bylo by žádoucí ji obnovovat). Vyhovující byly i tenké sloupky z vyztuženého betonu, vyráběné v první polovině 20. století; žádoucí by bylo obnovování jejich výroby. Dnes nejvíce užívané sloupky ze železných trubek by alespoň neměly být patrné zvenčí, takže je důležitý detail napojení vodorovných nosníků tak, aby prošly plynule před sloupky. Pohledovou část výplně je třeba provádět z tyček nebo půlených planěk (kladených samozřejmě svisle) s co nejjednodušším horním ukončením (šikmé seříznutí na způsob ven skloněné sedlové stříšky nebo hru-

FOTO ARCHIV JIŘÍHO ŠKABRADY

1

bé zašpičatění). Nežádoucí je ozdobné tvarování horního obrysu jednotlivých polí. U plotových polí a také u vrat je třeba užití železných (drátěných nebo plechových) výplní omezit na nutné minimum, pokud možno mimo kontakt s veřejným prostorem.

TO NEJDŮLEŽITĚJŠÍ

Z formulace pravidel bezpochyby vyplývá, že mezi novými stavbami fandíme těm jednoduchým, které považujeme za neutrálně elegantní (čímž současně oceňujeme, že takto koncipované novostavby ponechávají dobově nezměnitelný dekor stavbám skutečně historickým). Takové kvalitní jednoduché stavby jsou žel oproti obvyklé produkci v naprosté menšině. Jejich příklady v projektech i realizacích ale existují a je potřebné je uvádět ve známost.

To, co se nám ale jeví v následování tradičních principů stále výrazněji jako nejdůležitější, není problém velikosti otvorů, jejich členění nebo vnější výzdoby, nýbrž způsob umístění objektů na parcele. Pokud se totiž dokážeme vyhnout vilovému umístění „obdélníčku stavby uprostřed parcely“ a přikloníme se k tradičnímu usazení k okraji pozemku, vytvoří se před obytnou částí domu téměř automaticky chráněná plocha dvorku či obytné části zahra-

dy – tedy něco, co je pro pobyt i vnější obraz zástavby nejcennější. Pokud nás zajímá historie naší architektury a urbanismu, můžeme se poučit nad projekty a realizacemi nejmladší fáze našich historických vesnic – tzv. dominikálních a raabizačních založení v závěru 18. a na začátku 19. století. V jednoduchých a racionálních půdorysech těchto vesnic tehdejší projektanti naprosto neváhali umisťovat domy do hranice parcel (nebo jejich těsné blízkosti).

Jeví se jako mimořádně problematické, že dnešní stavební legislativa nadbíhá příkázanými odstupovými vzdálenostmi právě uvedenému nejhoršímu řešení, stupňovanému ještě při menších parcelách, blízkých čtvercovým tvarům. Pokud by měl tento trend pokračovat, skončí náš venkov u něčeho podobného, co dnes vidíme nejen v amerických seriálech, ale už i u nás v nových obytných satelitech kolem velkých měst.

Pro závěrečný výběr ilustrací toho, co bychom si měli z pravidel pro slušné chování nových staveb na české vesnici pamatovat, jsme tedy vybrali zejména takové stavby a návrhy jejich souborů, které se snaží uplatnit to nejdůležitější – tradiční umístění domu při okraji parcely ve spojení s jeho jednoduchou tvářností bez zbytečného, zejména historizujícího dekoru.

JIŘÍ ŠKABRADA

univerzitní profesor, architekt, pracovník památkové péče se zaměřením na lidovou architekturu, které věnoval řadu publikací, odborník na historické stavební konstrukce

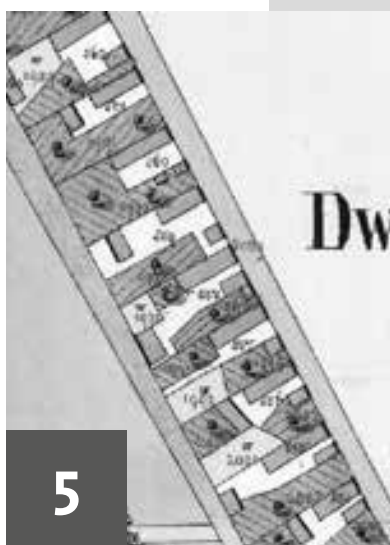

2+3 Tvarově znásilněný jehličnan na historickou náves rozhodně nepatří. Podobně nepomůže pro zapojení nového oplocení ani jeho provedení z materiálu podobného místnímu kameni, pokud jeho skladba svou strojovou pravidelností a kontrastní barevností překřičí všechno v okolí. Působ skutečně historické barokní kaple pak v této konkurenci vypadá jako chudý příbuzný.

4 Prefabrikovaná ohradní zeď z betonových dílů by mohla být i střídmě jednoduchá, ale touha po dekoru a zdobnosti zřejmě k našemu venkovu patřila a patří (ostatně pohnutky pro vznik selsko-barokních štítů před dvěma stoletími byly obdobné).

5+6 Ukázky uspořádání dvou středočeských vesnických založení ze závěru 18. století (Dvorců u Lysé nad Labem a Otradovic u Staré Boleslavi) na tzv. císařských otiscích map stabilního katastru z roku 1842 (ÚAZK). Půdorysy tvoří vlastně moderní řadová parcelace pro malé usedlosti, v nichž stojí domy při hranici parcel a stodoly na konci dvorů vždy tak, aby chránily plochu dvora u zápraží domů před severozápadní nepohodou i před pohledy zvenčí. Pro naplnění tohoto cíle je důležité umístění zadní podélné stěny domu (bez oken) do hranice parcely nebo do její těsné blízkosti.

7 Pokud straníme mírné, neutrální návaznosti na principy tradiční výstavby, může nám jako příklad posloužit nový rodinný dům v Mutěnicích u Strakonice. Hmota je členěná do tradiční úhlové sestavy dvou křídel, střecha „sedí“ pevně na spodní stavbě bez obvyklých vaznicových nešvarů, otvory a jejich členění nezastírají novodobý původ stavby. Protože stavba respektuje základní pravidla, nepotřebuje k zapojení do tradičního okolí historizující detaily.

8 Vizualizace projektu nové výstavby rodinných domů do vesnice Cejle u Jihlavy (práce ateliéru TAM architekti). Zobrazená varianta vycházela vstříc požadavku na minimální odstupovou vzdálenost od sousedního pozemku tím, že se za zadní podélnou stěnu domu umístila plocha stání pro auto. Pro klidnou obytnou část pozemku tak zůstává alespoň větší plocha před vstupní stranou domu a zahrada za domem.

9 Dnešní legislativou vyžadované odstupové vzdálenosti se dají obejít třeba celkovým konceptem a provedením zástavby řadového typu. Z vizualizace je zřejmé, že profesionálně ušlechtilé zacházení se základními principy tradiční vesnické výstavby vede ke klidnému kontextuálnímu výrazu staveb, přestože se třeba velikosti a členění otvorů chovají novodobým, u jednotlivých domů odlišným způsobem. Projekt architektů Stempela a Tesaře pro středočeský Karlštejn.

FOTOREPORTÁŽ

TEXT BLANKA ČUHELOVÁ

FOTO MARTIN ALEXA, TOMÁŠ KUBELKA

Restaurování Velkého svitavského mechanického betléma

Přesně 10 let trvalo restaurování a rekonstrukce našeho jedinečného kulturního dědictví jménem Velký svitavský mechanický betlém. Výjimečný unikát, na kterém se podílela řada svitavských řezbářů, betlémářů i malířů 19. a 20. století, vznikl postupně v průběhu téměř 150 let. Obsahuje 665 figur a budov a především 62 pohyblivých mechanik. Patnáctimetrový betlém můžete vidět v celé své kráse od 27. listopadu 2022 do 22. ledna 2023 v Městském muzeu a galerii ve Svitavách. Restaurátorské práce si vyžádaly tisíce hodin a podílela se na nich celá řada renomovaných restaurátorů. Na mnoha předmětech chyběly části, které bylo nutno dořezat, zcela nebo alespoň zčásti scházela původní polychromie, zůstala pouze torza mechanik. A tak velké poděkování patří všem, kteří se na obnově betléma podíleli. Byli to především restaurátoři Šárka a Petr Bergerovi, Vendula a Jiří Látalovi a restaurátor mechanických betlémů Kamil Andres.

www.muzeum.svitavy.cz

Z MĚST A OBCÍ

HAVLÍČKŮV BROD

Park Budoucnost byl zrevitalizován

Před více než 130 lety založil místní okrašlovací spolek park s vypovídajícím názvem Budoucnost. Na území o rozloze 27 hektarů nacházející se u středu města plynule navazuje další rozlehlý 50hektarový lesopark. Středem tohoto území protéká Cihlářský potok profilující svými zářezy terén celého údolí. Na potoku vznikla v minulosti kaskáda 11 rybníků. Nejprve se revitalizace dočkaly pobřežní partie potoka, vybudován byl polder a zvětšila se i retence rybníků. Upravily se také hráze, čímž byla zajištěna protipovodňová ochrana města. Právě byla dokončena další etapa obnovy části parku, která se nachází v městské památkové zóně. Na revitalizaci se podílel zahradní architekt Zdeněk Sandler, který ojedinělým způsobem změnil povrchy cest, asfalt nahradily kamenné dlažby, štetový povrch a probarvený asfaltobeton. Neestetický mobiliář byl vyměněn za nové lavičky, osvětlení i odpadkové koše. Vybudovaly se vhodnější přístupy k rybníkům, instalována byla pobytová mola.

www.muhb.cz

JIČÍN

Město zmodernizuje kostelní hodiny

Město Jičín zajistilo obnovu historických hodin ve věži kostela sv. Ignáce. Práce zahrnovaly zrestaurování jednotlivých součástí a mechanismu. Opravy se dočkaly věžní hodinový stroj, systém pohonu stroje závažími a ručkových strojů ciferníků, systém převodu točivého momentu k ručkovým strojům ciferníků, systém odbíjení a podstavec hodinového stroje. Hodiny se také zmodernizují. Budou přestavěny na bezobslužný provoz a dostanou elektronické synchronizační zařízení, aby mohly přijímat rádiový signál. Historické se tak propojí s moderním. Kostel sv. Ignáce je nejstarším v Jičíně. Vznikl současně s městem, první zmínky o něm jsou z přelomu 13. a 14. století. V posledních letech provádí církev rekonstrukci pláště kostela. V minulosti byla opravena věž. Jelikož je město Jičín vlastníkem hodin, zastupitelé se rozhodli je obnovit.

www.mujicin.cz

MĚLNÍK

Proměny života ve Vile Karola

Vilu Karolu nechal postavit mělnický okresní tajemník František Vinkler a pojmenoval ji po své manželce Karolíně Vila Karola. Dům se nachází na ostrožně nad řekou Labe a je navržen v romantickém historizujícím stylu anglické gotiky dle projektu Aloise Filcika. K výrazným dekorativním prvkům patří tudorský oblouk a zubaté cimbuří. Stavba byla dokončena v roce 1876. Roku 1948 byla Vila Karola vyvlastněna. V roce 1980 ji koupilo město Mělník, aby se po úpravách interiéru stala sídlem městské knihovny. Ta však byla z důvodu nedostačujících kapacit roku 2020 přestěhována a pro objekt se hledalo nové vhodné využití. Uvolněné prostory byly nabídnuty potřebám Základní umělecké školy Mělník. V roce 2021 začala rozsáhlá oprava vnitřních prostor, kdy bylo nutné skloubit požadavky na současné využití a rehabilitaci památkově chráněných interiérů. Rekonstrukce byla vyčíslena na 8,5 milionu korun. V roce 2022 se prováděla obnova fasády.

www.melnik.cz

Libor Honzárek

Zuzana Vavřincová

Město Mělník

Prinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

NEPOMUK

Socha sv. Donáta byla zrestaurována

Obec Oselce u Nepomuku nechala zrestaurovat sochu sv. Donáta, s žádostí o dotaci pomohl Mikroregion Nepomucko. Socha v podživotní velikosti představuje světce v rozevlátém pluviálu s biskupskou mitrou na hlavě. Pravou ruku má položenou na prsou a v levé drží knihu. Socha byla mírně nakloněná dozadu a kámen byl již intenzivně zvětralý, a tak byla socha již velmi nestabilní. Socha a sokl byly demontovány a převezeny do ateliéru restaurátorky Pavly Žiakové, která nejprve očistila povrch kamene a odstranila starší vysprávky a spárování. Následně provedla injektáž, tmelení, spárování a barevné retuše. Po vyžrání nově připraveného základu, okolo nějž byla vystavěna základna pro schodové stupně, byl následně znovu osazen sokl a socha na vápennou maltu. Dle analogií s obdobnými památkami byla navržena podoba chybějícího atributu, biskupské berly, opatřené zlacením. Závěrečná povrchová úprava zahrnovala biocidní ošetření a hydrofobizaci. Projekt byl spolufinancován z dotace Plzeňského kraje.

www.nepomuk.cz

Pavel Motejlík

PARDUBICE

Ve Svítání nahlédnete do středověké studny

Budova bývalého minoritského kláštera v Klášterní ulici v Pardubicích je již téměř 300 let spojena se vzděláváním dětí. Ve své historii prošla několika přestavbami, od barokní v 17. století přes novorenesanční o dvě století později až po tu nedávnou. A právě ta „vynesla na světlo“ připomínku dávné historie – středověkou studnu. Dvaapůl roku trvající rekonstrukce komplexu, který je kulturní památkou, skončila na sklonku léta a dnes již objekt slouží Základní škole Svítání, která poskytuje vzdělání a další služby dětem, mládeži i dospělým s kombinovaným zdravotním postižením. Středověká studna objevená během rekonstrukce ve sklepení zůstala díky citlivému řešení nejen zachována, ale je i ozdobou a chloubou objektu. Po dohodě s pracovníky památkové péče byl prstenec studny zachován po úroveň podlahy suterénu. Vrchní část byla šetrně rozebrána a „zavěšena“ pod stropní konstrukci tak, aby vyčnívala do atria. Odtud je možno do historické studny nahlížet skleněným předělem.

www.pardubice.eu

Město Pardubice

PRAHA 5

Vzácné vily Smíchova v památkové zóně

Rozšíření památkové zóny Smíchova by mělo být dalším z kroků k uchování architektonických památek pro budoucí generace. Žádost byla podána na Ministerstvo kultury na základě podnětů občanů, kteří se domnívají, že ochrana území některých historických čtvrtí je nedostatečná. Pod vedením Josefa Holečka a jeho syna vznikl koncepční materiál, který byl konzultován s Národním památkovým ústavem. Ten aktuálně pracuje na stanovisku k rozšíření památkového území. Návrh zahrnuje pět částí, které navazují na stávající hranici památkové zóny. Hlavní část tvoří Hřebenka-Košíře, další dvě části jsou na Malvazinkách a v oblasti vilové zástavby Kesnerka a Konvářka. Počítá se i se třemi samostatnými bloky: na sever od ulice Na Hřebenkách, blok sevřený ulicemi U Blaženky a Na Provaznici a blok pod Pavím vrchem v kvadrantu ulic K Vodojemu a Radlická. Cílem rozšíření by mělo být hlavně zachování vzácných vil, které se zároveň staly oblíbeným místem filmařů.

www.praha5.cz

Městská část Praha 5

Z MĚST A OBCÍ

SLAVKOV U BRNA

Zrestaurované sochy v zámeckém parku

Zámecký park ve Slavkově u Brna zdobí od podzimu 46 zrenovovaných vzácných barokních soch z dílny Giovanniho Giulianioho a Ignáce Lengelachera. V posledních čtyřech letech je postupně obnovoval tým restaurátorů pod vedením Josefa Červinky. První dvě etapy osobně dozoroval i profesor Miloš Stehlík, který se v 70. letech 20. století zasadil o současné umístění soch. Pan profesor se bohužel kompletního dokončení restaurování nedožil. Na celý soubor sochařské výzdoby situované v zámeckém parku a v prostorách zámku byl v roce 2017 zpracován podrobný restaurátorský záměr. Od roku 2018 byly postupně každý rok po etapách zrestaurovány všechny sochy v zámeckém parku. Celkový náklad byl více než osm milionů korun. Pět milionů bylo hrazeno z dotace Ministerstva kultury, zbývající část hradil vlastník soch, město Slavkov u Brna. Práce na sochách ovšem zdaleka nekončí. Jelikož jsou skulptury umístěné v exteriéru, je nyní stejně důležitým úkolem vzácná díla pravidelně udržovat.

www.slavkov.cz

SOBĚSLAV

Na vrchu Svákov byla obnovena poutní kaple

Během silné bouře v červnu 2022 byla na vrchu Svákov poškozena střecha poutní kaple Panny Marie Bolestné. Poničená část byla kompletně obnovena a celá plocha střechy vyčištěna. Současný vzhled sakrální památky vychází z poslední rekonstrukce z 19. století. Kaple se nachází poblíž studánky, k níž se váže několik příběhů místních lidí. Ti byli mnohokrát vodou ze studánky spojenou s modlitbou k Panně Marii uzdravováni. Právě zázračně léčivé účinky vody ze studánky vedly vděčné obyvatele Soběslavi k postavení přístřešku a poté k postavení cihlové kaple za přispění města Soběslavi. Svatostánek byl v roce 1867 vysvěcen. Přestože stavba zatím nemá statut kulturní památky, je tak veřejností a zástupci města vnímána. Je nejen poutním místem, ale i příjemným místem odpočinku a rozjímání po zdolání křížové cesty, která se k ní vine.

www.musobeslav.cz

ŽATEC

Chmelařské stavební dědictví v Žatci

Město Žatec uspořádalo 27. října 2022 odborný workshop, na kterém představilo výsledky dosavadního vědeckého průzkumu stavebního dědictví v Žatci a okolní krajině. Zazněly příspěvky z průzkumu venkovských sušáren chmele, chmelových půd měšťanských domů a chmelových skladů. Hovořilo se také o aktuálně probíhajícím průzkumu komínů chmelařských skladů, kterých se v Žatci dochovalo nebývalé množství. Majitele chmelařských skladů zaujal především referát zástupce Fakulty architektury ČVUT, jejíž studenti dlouhodobě zpracovávají vize dalšího využití těchto industriálních objektů. K tématu město Žatec chystá navíc samostatný projekt na rok 2023, jehož cílem bude příprava metodiky a doporučení péče o chmelařské sklady. Jednotlivé přednášky z workshopu je možné zhlédnout na YouTube kanálu Žatec a krajina žateckého chmele. Novinky k nominaci Žatce a krajiny žateckého chmele na Seznam UNESCO naleznete na stránkách Žatec a krajina žateckého chmele

www.mesto-zatec.cz

Město Slavkov u Brna

Město Soběslav

Město Žatec

ZPRÁVY ON-LINE

Proměna trafostanice v Trafo Smíchov 400 ASA Gallery

PRAHA | Loni došlo ke konverzi dlouho nevyužívané památkově chráněné drobnější industriální stavby v galerii dokumentární fotografie. Rekonstrukce objektu na křižovatce ulic Kováků a Na Zatance vznikla podle projektu architektonického studia Ateliér Hoffman.

Kryštof Havlice

ROZHOVOR | S Janem Bednářem o velké vášni – modelaření hradů

TACHOVSKO | Na práci Jana Bednáře jsem narazil v komunitě papírových modelářů. Jeho modely hradů jsou velmi oblíbené a jako jejich autor je respektovaným tvůrcem, který svá díla tvoří na zakázku pro muzea či hrady. O své velké vášni více prozrazuje v našem povídání.

Jan Bednář

FOTOGALERIE | Obnovený podstávkový dům čp. 106

NOVÝ BOR (ČESKOLIPSKO) | Loni byla dokončena citlivá obnova cenného pa-

mátkově chráněného podstávkového domu. Kromě navrácení k původnímu dispozičnímu řešení nabízí nové bezbariérové prostory, depozitář Sklářského muzea Nový Bor a turistické informační centrum.

Kryštof Havlice

Obnova kostela sv. Ignáce v Jihlavě

JIHLAVA | V červnu letošního roku proběhlo slavnostní zahájení rekonstrukce průčelí a střechy kostela sv. Ignáce z Loyoly v Jihlavě. Obnovu za téměř 30 milionů korun realizuje farnost díky dotacím z norských fondů. Dokončení oprav je naplánováno na podzim 2023.

Wikimedia Commons: Ben Skála, CC-BY-SA 3.0

ROZHOVOR | S Evou Neprašovou o dokumentárním cyklu MonumTech

JIHOČESKÝ KRAJ | O technických památkách česko-rakouského příhraničí natáčela Jihočeská televize ve spolupráci se zástupci z Česka i Rakouska. Na okolnosti

vzniku dokumentárního cyklu jsme se zeptali tiskové mluvčí Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích.

Unikátní nález románské střešní krytiny na rotundě Nalezení sv. Kříže

PRAHA | Během obnovy střešního pláště románské rotundy Nalezení sv. Kříže na Starém Městě se podařilo odkrýt nečekaný a velmi cenný nález. Pod novodobými vrstvami zvětřalého stavebního materiálu byla objevena původní středověká opuková krytina.

Wikimedia Commons: Rádler99, CC-BY-SA 4.0

FOTOGALERIE | Obnova dřevěné zvonice

NEPROBYLICE (KLADENSKO) | Cenná památkově chráněná zvonice ze sklonku 19. století zahrnující raně novověké náhrobníky vznikla v místě jako replika starší stavby. Objekt nacházející se v neutěšeném technickém stavu letos obec obnovila z vlastních zdrojů.

Zprávy pro vás připravujeme každý den. Sledujte nás on-line a odebírejte e-mailový zpravodaj.

www.propamatky.cz

**Jsmе jinde než před
15 lety. Daleko víc
táhne industriál**

15

Vydáváme časopis PROPAMÁTKY, denně publikujeme zprávy na informačním portálu, připravujeme konference, propojujeme lidi – a právě jsme oslavili 15 let. Institut pro památky a kulturu, který sídlí v Písku, založil v roce 2007 Aleš Kozák. Neziskovou společnost od té doby vede.

Aleši, chová se 15letá organizace v něčem jako 15letý teenager?

Stejně jako 15letý člověk, i organizace už má v tomhle věku něco za sebou a zpravidla ví nebo tuší, kým je. V 15 letech máte také velkou chuť objevit svět, máte dojem, že můžete všechno stihnout, celý život je před vámi. Také Institut pro památky a kulturu má v tuhle chvíli chuť učit se stále nové věci a současně pomáhat, což je smysl naší práce. Je to puberták, který ale ví, kam směřuje.

Byla cesta k 15. výročí rovná?

V den pomyslného narození Institutu pro památky a kulturu jsem měl vizi, kam organizaci směřovat. Ta cesta rozhodně nebyla zcela jasná, myslím konkrétní projekty. Nebyla ale ani křivolaká, protože jsme nezměnili poslání. Od začátku chceme pomáhat památkám, jejich majitelům, podporovat je v jejich činnosti, inspirovat, šířit informace, které jsou ověřené a dávají smysl. K tomu se vždy vrátím, když přemýšlím třeba o novém projektu. Důležitá je pro nás dlouhodobost – všechny činnosti plánujeme v horizontu let, učíme se a vrůstáme do nich. Nechceme klouzat po povrchu. Na té 15leté cestě je spousta milníků, stali jsme se zaměstnaneckou organizací, získali stabilní partnery, vyhráli soutěže v různých oblastech. Zrajeme a dospíváme.

Jak se za 15 let změnil svět památek?

Víc se o nich mluví, víc je vnímáme jako přirozenou součást našeho kulturního prostoru. Prožíváme ztráty hodnotných objektů, řada lidí je ochotná se za ně prát do posledního dechu. To ale neznamená, že vše je

růžové a jasné. Je stále mnoho věcí, které je třeba řešit. Třeba financování. Proměnil se také vztah k průmyslovému dědictví, tehdy lidé ještě zdaleka nevnímali, že i tyto stavby mají hodnotu. Daleko víc do obnovy promlouvá dárcovství a veřejné sbírky, jejichž počet se za ty roky ztrojnásobil. A nakonec vidíme i spoustu odvážných projektů, o kterých bychom si před 15 lety netroufali ani uvažovat – novostavby, vestavby, přístavby, propojení nové architektury se starou.

V čem dnes vidíte největší sílu Institutu?

V lidech, kteří ho tvoří, a v základní myšlence. Jsme tu pro památky, pro jejich vlastníky, pro nadšence v oblasti kulturního dědictví. Vyprávíme příběhy, šíříme inspiraci. Máme za sebou celou řadu odborných konferencí, dáváme prostor k diskuzím, otevíráme nová témata. Fandí nám jednotlivci i firmy. Jejich podpora de facto potvrzuje správnost našeho směřování – člověk by dobrovolně nepřispíval na něco, co mu nedává smysl. Naše síla je také ve zkušenosti a v tom dlouhodobém směřování.

Jaký je letošní, tedy 15. rok?

Do našeho týmu přicházejí noví lidé a my se rozhlížíme po spolupráci s novými partnery. Chceme modernizovat portál, aby ještě více pomáhal svým obsahem. Tam máme před sebou velký, hodně náročný úkol. Zpravodajský portál společně s časopisem je naší vlajkovou lodí. Spouštěli jsme ho v roce 2011 a technologický svět se od té doby výrazně proměnil. Čeká nás změna, na kterou potřebujeme nejen zdro-

je, ale i tým externích odborníků. Velký potenciál vidím v lidech, kteří o nás ještě nevědí, z každého z nich se může vyklubat náš partner, podporovatel, dárcce. V letošním roce nám také přišly desítky e-mailů, kde lidé reagují na to, co děláme. Cení si souznění v týmu, které je vidět navenek. Nežijeme na obláčku a denně řešíme spoustu věcí. Obecně si myslím, že fungujeme jako dobrá parta a lidé kolem to vnímají. Potěší mě, když konkrétní člověk, kterého jsem nikdy neviděl, do redakce napíše jen proto, aby se s námi podělil o radost, nebo vyjádří poděkování, že mu naše redakce pomáhá při záchraně konkrétní památky. Takže letošní rok je velmi hektický, ale zažíváme v něm spoustu malých radostí, díky kterým neztrácíme elán, odhodlání a nasazení. K 15. výročí jsme připravili také dárcovskou kampaň, při které si s námi mohou naši podporovatelé připít, ať už skutečně, nebo virtuálně. Virtuální přípitek zatím jednoznačně vede.

A na co se těšíte?

Tak třeba na nové mecenáše a filantropy, kteří vidí v záchraně památek smysl.

Darujme

www.darujme.cz/propamatky

MÁME VYBRÁNO

Jedinečná konference – setkání a diskuze s majiteli památek,
kteří svými příběhy inspirují ostatní.
jaro 2022 | klášter dominikánů v Praze

www.mamevybrano.cz

HLAVNÍ PARTNER PORTÁLU A ČASOPISU PROPAMÁTKY

Pálené tašky značky TONDACH navazují na tisíciletou tradici používání tohoto druhu střešní krytiny, z čehož vyplývá závazek uchovávat ráz střešní krajiny zejména z pohledu materiálu a tvarů také do budoucna. Výrobky

této značky mají nejdelší záruku na základní střešní tašky vyráběné u nás, a to 33 let. Životnost pálených tašek ale činí až 100 let.

www.tondach.cz

ODBORNÍ PARTNEŘI

Antikhaus

HISTORICKÁ OKNA

Okna a dveře pro historické budovy – kde jiní končí, my začínáme.

www.antikhaus.cz

Bochemit®

WOOD CARE SINCE 1968

Likvidace dřevokazného hmyzu a následná ochrana dřeva proti hmyzu, houbám i plísním

www.bochemitshop.cz

BRADNA

restaurování

Restaurujeme uměleckořemeslná díla ze dřeva a kovu, včetně zlacení a polychromie.

www.bradna.eu

BRISPOL a.s.

Keramika jako kámen: pálené kameninové stavební materiály pro opravy historických staveb

www.brispol.cz

etna

iGuzzini

Využijte více než 25 let našich zkušeností s osvětlením památek, galerií a muzeí.

www.etna.cz

G4D

Dokumentujeme památky metodami 3D skenování, bezpilotním snímáním včetně zpracování dat.

www.g4d.cz

Kvalitní minerální nátěrové systémy pro restaurování a obnovu památek

www.keim.cz

Prověřené maltové směsi pro památky a řešení vlhkostních problémů u historických objektů

www.mc-bauchemie.cz

sp SIMPLY PRO

Kompletní servis v projektovém řízení, poradenství a financích se zaměřením na dotace v oblasti památek a muzeí

www.simplypro.cz

PROPAMÁTKY

Ročník 11, číslo 4, vychází 4x ročně

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o. p. s.

Šéfredaktorka: Jitka Skořepová

Redakce: Kryštof Havlice, Zbyněk Konvička,

Aleš Kozák, Kristýna Julinová, Jan Štířer

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková,

Jindřiška Kukrálová, Zuzana Richterová

Grafická úprava: Jiří Pobřísl, Jan Štůr

Evidenční číslo: MK ČR E 20818

© Institut pro památky a kulturu, o. p. s.

E-mail: redakce@propamatky.cz